

DE OORLOG, 19 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20361]

[Woensdag 19 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 19 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20361]	1
DE OORLOG.	2
TELEGRAMMEN.	2
HEVIG GEVECHT TUSSCHEN BELGEN EN DUITSCHERS.	2
Dr. Labeye vrijgelaten.	2
De brand van Visé.	2
Belgische Burgers schieten uit den Kerktoren op Duitsche troepen.	4
Gewelddaden.	4
Vluchtelingen te Maastricht. — Proclamatie van den Burgemeester.	4
In Zuid-Limburg.	5
De gemeenteraad van Metz.	6
Onbekend vlieger boven Laeken.	6
Correspondentie uit België naar het buitenland.	6
Duitsche jezùieten als aalmoezeniers.	6
Oostenrijkers afgeslagen.	6
Prins Friedrich Wilhelm Zu Lippe.	6
De Engelsche en de Duitsche vloot in de Noordzee.	6
Uitvoer uit Rusland.	6
Japan en Deutschland.	7
De Vereenigde Staten en Japan.	7
BUITENLAND.	7
KEIZER FRANS JOZEF	7
GEMENGDE BERICHTEN.	7
Duitsche aalmoezeniers.	7
Liefdadigheid der Belgische kloosters.	7
Waarom Deutschland in België viel.	7
Jurisdictie ontnomen.	8
De krijgsgevangenen der Duitschers.	8
Italië's houding.	8
Oproep van den Bisschop van Posen.	8
Duitsch patriotisme.	9
DE NEDERLANDSCHE PERS.	9
LIMBURGSCHE KALMTE.	9
VLUCHTELINGEN.	10
VAN DE ZUIDERGRENS.	10
DAGBLADEN VOOR HET LEGER.	11
STEUN AAN DE BELGISCHE SLACHTOFFERS.	12
NEUTRALITEIT.	12
NEDERLANDSCHE BOND VOOR WERKVERSCHAFFING.	12
UITVOER NAAR ENGELAND EN DUITSCHLAND.	12
GEMENGD NIEUWS.	13
Invoer uit Deutschland.	13
Ongepaste omgeving.	13
Een Fransch bericht.	13
DE OORLOG.	13
De Duitsche pers over België.	13
Z.H. de Paus.	14
Antwerpen bedreigd?	14
Schermutselingen van patrouilles.	14
Het gevecht bij Dinant.	14
Slechte behandeling van krijgsgevangenen.	14
Een Belgisch regeeringsbericht.	14
Mishandelde consuls.	14
De Duitschers in Rusland.	15
Beschiëting van Belgrado.	15
Pastoor doodgeschoten.	15
De Franschen in den Elzas.	15
De Duitsche kroonprins gewond?	15
Een brief van Bjorn Björnson.	15
Laatste Berichten.	15

Naspeuringen van Paul Theelen: 19 augustus 1914

DE H. STOEL EN DE OORLOG.	15
Gratie.	16
Uit de Duitsche pers.	16
De Duitschers winnen terrein.	16
DE OORLOG.	16
Het "geheim van Luik"	16
Vertrouwen op het goed recht en in de overwinning	17
legerorder van lord Kitchener, ...	17
In den Elzas.	18
ALLERLEI OORLOGSBERICHTEN.	18
BOMMEN UIT EEN VliegMACHINE.	18
OORLOGS-WREEDHEDEN.	18
LEUGENBERICHTEN.	18
DE FRANSCHEN IN MONTENEGRO.	18
VAN DE DUITSCHE OOSTENRIJKSCH-RUSSISCHE GRENS.	18
DUITSCHLAND'S MARINE-MAATREGELEN.	19
JAMMERLIJKE ECONOMISCHE OORLOGSGEVOLGEN IN ENGELAND.	19
DE VEROVERING VAN SABATSJ DOOR DE OOSTENRIJKERS.	19
DUITSCHE CENSUUR?	19
De Belgische socialisten aan het woord.	19
BINNENLAND.	19
MILITAIRE BERICHTEN.	19
EEN LAAGHEID.	20

5

DE OORLOG.

Gevechten tusschen Belgen en Duitschers. — De brand van Visé. — Oostenrijkers afgeslagen. — Duitse paters Jesuïeten als aalmoezeniers.

10

TELEGRAMMEN.

HEVIG GEVECHT TUSSCHEN BELGEN EN DUITSCHERS.

BRUSSEL, 18 Augustus, 's avonds zeven uur. Een hevig gevecht heeft op dit oogenblik plaats tusschen de Belgische en Duitse troepen. Men spreekt van een veldslag over het groote front. Een groote menigte heeft Thienen (Tirlemont) verlaten en is in Brussel aangekomen.

15

BRUSSEL, 18 Augustus. Sedert het begin van den avond komen in Brussel vele lieden uit Aerschot en Diest, die een goed heenkomen zoeken vóór de aankomst der Duitschers.

20

BRUSSEL, 18 Augustus. (Havas.) De "Patriote" deelt mede, dat men hedenmorgen te Leuven drie spionnen, een Duitser en twee Belgen, heeft terechtgesteld.

25

BRUSSEL, 18 Augustus. (Reuter.) — De commissie van onderzoek in zake de naleving der oorlogswetten, meldt, dat de Duitschers den 12 Augustus, na den slag bij Haelen, kapitein Van Damme, die ernstig gewond was, afmaakten door een schot in den mond. Den 9 Augustus maakten zij commandant Knapen af, die gewond was. Talrijke soldaten werden door de Duitschers op verschillende plaatsen mishandeld of afgemaakt. Ook schoten zij op ambulance-soldaten, geneesheeren en voertuigen van het Rode Kruis. Zij marcheerden naar Bonnelles onder dekking van de Belgische vlag en schoten den 6 Augustus te Vottem, bij het fort Loncin, op soldaten, die de witte vlag geheschen hadden.

30

Dr. Labeye vrijgelaten.

MAASTRICHT, 17 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.). Het bericht van uw gewonnen correspondent alhier, als zou Dr. Labeye, van Visé, gefusilleerd zijn, schijnt ontstaan uit het feit, dat hij door militairen in de richting van Aken werd weggevoerd. Door tusschenkomst van eenige invloedrijke personen, die zich voor hem interesseerden, is hij echter vrij gelaten door de Duitse militaire autoriteiten, en thans helpt hij weder aan het verplegen van gewonden.

40

De brand van Visé.

MAASTRICHT, 16 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) In het kort heb ik u reeds de verschrikkingen geseind van den brand, die Visé in asch legde. Laat ik u thans uitvoeriger mijn terugtocht uit Luik vertellen, een tocht, dien ik mijn leven lang niet vergeten zal. Behalve het kanongebulder, een vliegmaschine, die ik voortdurend boven me had en ter weerszijden de brandende en rookende huizen, waarin ik al gewoon

45

geraakt ben, was er in den beginne weinig interessants op te merken. Totdat ik ter
hoogte van Vivignes in de verte een ontzaglijke rookende massa tegen de bergen zag.
50 't Moest Lixhe of Visé zijn, welke plaatsen al zoo langen tijd met verbranding
bedreigd waren. Ik wist dan nog een half uurtje door te loopen, een zijweg in de
richting Visé te krijgen en ik besloot dien zijweg te volgen. Toen ik er aangekomen
was, ontwaarde ik er een afdeeling Duitschers; de voorpost richtte het geweer op me
en bleef in die houding staan tot ik hem genaderd was. Na verteld te hebben wie ik
55 was, verwees hij me naar den luitenant vlak bij in een ruststoel gezeten. Deze bevond
mijn papieren in orde en ik kon verder gaan, doch hij gaf me den raad niet de
richting Visé te nemen, want daar was "een groot vuur." Na mijn mededeeling, dat het
doel van mijn reis juist dat "groot vuur" was, kon ik er heen vertrekken. Eindelijk
kom ik aan de Maas op de plaats waar ik een vorige maal reeds door Duitschers in een
60 bootje werd overgehaald. Vóór me ligt Visé. Het stadje, dat anders vanaf zijn hoogte
zoo'n prachtigen aanblik biedt, is thans één vuurzee, één rookende wolk. Een
onafgebroken geknetter van instortende daken en muren verhoort de stilte. Een
schrikkelijk weemoedige stemming maakt zich van me meester. Een denkbeeld, dat de
moderne oorlog iets zóó barbaarsch was, had ik me nimmer kunnen vormen. Wat zal er
65 van die arme bevolking geworden zijn? Ik wil het weten. Twee soldaten naderen me en
ik vraag hun, me in een bootje over te zetten. Zij weigeren. Aan de overzijde heb ik
niets dan vuur voor me, en daar kom ik niet doorheen. Ik zie bovendien in de straten
dikke rookwolken voortdrijven en ik begrijp, dat ik daarin verstikken zou. Ik dring
nog eens bij de soldaten aan, zij weigeren opnieuw. De een vraagt mijn papieren, en
70 als hij die inziet, grijpt hij mijn hand, drukt die krachtig en ontpopt zich als een
collega van me, redacteur van de "Kölnische Zeitung".
Ik neem de gelegenheid natuurlijk te baat, om eens van Duitse zijde inlichtingen
over die verwoestingen te krijgen. En dan vertelt hij me over de inwoners van Visé,
die "zwijnhonden", die dezen nacht weer op hun soldaten geschoten hebben en wier
75 woningen thans verbrand worden. Ik vraag hem, of ik misschien over de brug in Lixhe
zou kunnen komen en zoo naar Visé gaan, en hij verzekert me, dat zulks met mijn
uitmuntende papieren zeker zal kunnen. Daarheen richt ik dan mijn schreden; ik kom
werkelijk de brug over en krijg zelfs van den commandant verlof, om dwars het
kampement door te steken en zoo op de baan naar Visé te geraken. - Mijn weg wordt
80 versperd door een kleine hindernis in den vorm van een vliedende beek, waarover de
Duitschers een boom hebben doen neervallen. Over dien boom kruipende kom ik over het
murmelende en ruischende water. Op den weg naar Visé ontmoet ik een groote
onafgebroken troepenmacht, die bij Lixhe de Maas passeeren moet, en als ik op een
hoogte sta, zie ik tot in den verren horizon één groote krijgsschare in vollen
85 opmarsch. Nieuwe schoenen, fietsen, dozen postpapier, gevulde wijn- en
jeneverflesschen, alles wat men zich bedenken kan ligt over den weg verstrooit en
wordt vertrapt en verreden. Als ik een paar honderd meter van Visé ben wordt de
vuurhitte reeds schroeiend, doch ik trek desondanks het stadje binnen. Op de
kruispunten der straten rijden halfdronken cavaleristen, die voortdurend het geweer
90 op me richten, en slechts door herhaaldelijk te roepen, dat ik een Hollandsch
journalist ben, blijf ik van hun vriendelijkheden bevrijd. Voortdurend moet ik weer
een andere plaats opzoeken, als de hitte te verzengend wordt of de rook me bijna
verstikken doet. Uit de brandende huizen en winkels wordt door de soldaten alles
weggesleept wat ze gebruiken kunnen, en daartoe behoorden vooral allerlei dranken.
95 Zij zetten flesschen aan den mond, en als ze meer dan verzadigd zijn, reiken ze de
flesschen over aan hun kameraden. De straten lagen vol met dingen van waarde. Op alle
hoeken staan wachtsoldaten met gericht geweer om neer te schieten wat nog vijandigs
uit de woningen komt. Honden, katten, paarden, varkens en pluimgedierten rennen door
het brandende stadje. Hoevele ongelukkigen, menschen en dieren, zullen levend in
100 hunne woningen verbrand zijn?
Twee Hollandsche collega's van me drongen met levensgevaar een woning binnen en
haalden er een gewond oud vrouwtje uit, dat hen smeekte: "Laissez moi mourir!" Zelf
ging ik een brandende straat binnen om een knaap weg te sleepen, die over de
brandende houtblokken liep en met de handen in de hoogte jammerde om zijn vader,
105 moeder, broertjes en zusjes. Ik heb hem op den weg gebracht, waar een soldaat hem het
opnieuw binnentrekken van het stadje - een wanhoopsdaad - belette. Meer kon ik niet
voor hem doen. Ik schrijf zonder vooringenomenheid of dit te kleuren, alleen naar wat
ik gezien heb, maar nooit, nooit, zal een pen in staat zijn, om het helsche tooneel
van dezen brand juist weer te geven. Ik werd er half wezenloos van, al ben ik niet
110 vervaard. Ik hoorde nog, hoe men 's morgens de mannen, die men had kunnen krijgen,
verzameld had en gedeeltelijk gedood, gedeeltelijk weggevoerd had naar Aken, waar zij
hun vonnis zouden hooren vellen. Vrouwen en kinderen had men den weg opgejaagd. Er
moeten ook menschen gebonden in hunne woningen gelegen hebben. Door snel mijn handen

115 in de hoogte te steken ontsnapte ik dikwijls aan een moordenden kogel. En zouden nu
werkelijk de inwoners op de Duitschers geschoten hebben, op hen, die reeds zoolang de
bevolking getyranniseerd hadden, op hun kwellers? Ik zou het me kunnen voorstellen,
120 doch feiten zijn mij onbekend. De inwoners zelf vertelden me, dat dronken Deutsche
soldaten in de woningen gedrongen zijn en van daaruit op de bevolking schoten. Dit
zou later gehouden zijn voor een schieten door burgers op Deutsche soldaten. Hoe dit
alles weze, zeker mag voor de gruwelen van Visé niet het geheele Deutsche leger
125 verantwoordelijk worden gesteld. Ik kan, ik wil u niet beschrijven, hoe ik later die
vluchtelingen ontmoette op den weg naar het gastvrije Nederland.
Oude menschjes door hun kinderen aan weerszijden ondersteund, vertwijfelende,
krankzinnige moeders en kinderen. Even buiten het dorp staat het College St. Hadelin,
130 dat tot Roode Kruishospitaal is ingericht, waar ook zoo vele Duitschers liefderijk
zijn opgenomen, geweest. De rector, dr. Jrr. Goffin, dien ik sprak, heeft me zelfs
vurige dankbetuigingen voorgelezen van Deutsche verpleegden. Gebroken is de arme
rector, die met een paar Zusters alleen is achtergebleven om de arme gewonden te
verplegen. Want ook den dokter had men gebonden weggevoerd naar Aken. De pharmacie
135 hadden de Duitschers doen springen; hij zat nu zonder geneesmiddelen, verband- en
ontsmettingsmiddelen, zonder voedsel, daar alles door de Duitschers was opgeëischt.
Voor mij zelf en de zusters is het minder, klaagde de waardige, edele man, maar wat
moet ik met die arme gewonden beginnen, met die oude vrouwen en kleine kinderen, die
ik heb opgenomen, omdat ze niet meer loopen konden? Hoe moet ik hen voeden? Toen hij
140 mij uitliet en door zijn tranen heen me vroeg, of ik vooral een gebed voor hen vragen
wilde aan mijn lezers, toen was mijn gemoed te vol, toen kon ik niet antwoorden. Maar
hij keek me in mijn betraande oogen en daarin zal hij wel gelezen hebben, dat ik het
doen zou. En gij zult het ook doen, nietwaar, lezers en lezeressen?

140 **Belgische Burgers schieten uit den Kerktoren op Deutsche troepen.**

MAASTRICHT, 19 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent). Ondanks de tegenspraak van het
Belgische Ministerie schijnt het zeker, dat thans de meeste, zoo niet alle forten van
de stelling Luik gevallen zijn. Groote groepen vluchtelingen blijven voortdurend in
145 de richting der Hollandsche grenzen trekken. Uit een nauwkeurig en gestreng onderzoek
is mij positief gebleken, dat in de gemeente Haccourt werkelijk twee jongelieden in
den toren waren geklommen en vandaar uit op voorbijgaande Duitschers schoten. De
jongelieden werden gevangen genomen en gefusilleerd, de mannen van het dorp
weggevoerd, de kerk uit een stuk geschut met drie schoten verwoest en het dorp in,
brand gestoken. Dergelijke dingen gebeurden gisteren in verschillende andere dorpen
150 o.a. in Bilsen. Dat Duitschers alsdan het oorlogsrecht uitoefenen is begrijpelijk en
- hoe hard ook - billijk.

Gewelddaden.

MAASTRICHT, 18 Aug. (Van onzen Oorlogscorrespondent. M.) Dezen morgen zijn in brand
155 gestoken de dorpen Devant te Pont en Haccourt en gedeeltelijk Lixe; ook het college
St. Madelin te Visé, dat tot een Roode Kruishospitaal was ingericht, moet volgens
betrouwbare inlichtingen verwoest zijn. Ik ben doorgereden naar Bilsen, waar volgens
Deutsche inlichtingen de bevolking op militairen geschoten heeft en waar nu vier
personen gefusilleerd zijn en het dorp op verschillende punten werd in brand
160 gestoken. In de streek rondom Tongeren beginnen nu ook de al of niet gerechtvaardigde
gewelddaden over en weer van burgers en soldaten. In Lixe hebben de Duitschers met
drie hijschmachines een grootere vaste brug geslagen, waarover heden weer
onophoudelijk groote troepenmachten trokken.

165 **Vluchtelingen te Maastricht. - Proclamatie van den Burgemeester.**

MAASTRICHT, 18 Aug. (Van onzen Maastrichtschen correspondent), Deutsche troepen
hebben heden bij hun doortocht door Belgische grensdorpen nog verscheidene woningen
in brand gestoken, omdat van daaruit geschoten was. Uit Bilsen en Visé komen lieden
nog steeds vluchtelingen te Maastricht aan. Zij verhalen, dat te Bilsen vier personen
170 werden gefusilleerd. Men schat het aantal Belgische vluchtelingen in Maastricht en
omliggende dorpen op zeven duizend. Algemeen wordt de werkzame liefdadigheid der
grafelijke familie Geloës op het kasteel te Eysden geprezen. De burgemeester van
Maastricht heeft hedenmiddag de volgende bekendmaking doen aanplakken: "Het in het
openbaar geven van teekenen van sympathie of antipathie, voor of tegen eene der
175 oorlogvoerende mogendheden, is streng verboden. De politie heeft uitdrukkelijk last,
iedereen, zich aan overtreding van dit gebod schuldig makende, onmiddellijk te
arresteeren".

In Zuid-Limburg.

180 KERKRADE, 18 Aug. (Van een bijzonderen correspondent) Ik ben dezen voormiddag
uitgegaan, om een verkenning te doen tot kort bij het Wormdal, nabij Herzogenrath,
waardoor een der hoofdlijnen loopt voor den Duitschen toevoer van ammunitie, fourage
en manschappen. 't Is een wondere stemming. Door de donkere lucht, den grauwen nevel,
185 dringt onophoudelijk het zwaar gerol der treinen tot mijn ooren. Wie in de nabijheid
dezer drukke spoorlijn woont is hieraan stilletjes gewend. Maar toch, van morgen is
't bijzonder bedrijvig en hangt de heele lucht vol van dat stalen geruisen. Ook op
den weg is 't een drukke beweging van menschen, die gaan kijken naar de grens. Mannen
en vrouwen, met kinderen op den arm, begeven zich per fiets, per rijtuig, te voet
naar Kerkrade, om de voorbijtrekkende troepen te zien. Vrijdag en Zaterdag was het
190 getal toeschouwers uit Zuid-Limburg reeds groot geweest. Zij, die getuige waren
geweest van de bewonderenswaardige geestdrift der Duitsche troepen op die dagen,
wisten thuis de boodschap te brengen, dat men Zondag niet zou trekken maar wel
Maandag. Ook naar andere plaatsen zal men wel toestroomen, zoo naar Aken, naar den
"Vierlanderblick" bij Vaals, waar ik zelf voor eenige dagen gezien hebt vele
195 nieuwsgierigen, die keken naar de voorbijtrekkende auto's, fouragewagens en troepen.
De officieren, die voorbij kwamen, stelden meestal aan een der wachtposten de strenge
vraag: "Sind das België". Op 't antwoord: Nein, das sind Holländer", klaarde dan het
donkere gelaat op. Nu, ik geloof dan ook niet, dat er menige Limburger is, die den
Duitschers iets kwaads gunt. Integendeel. De Limburgers weten maar al te wel, wien ze
200 't naast God te danken hebben, dat ze tot nu toe van de gruwelen des oorlogs bevrijd
zijn gebleven. Hoe jammer men 't vindt, dat onze broeders, de Belgen, hoe dan ook, in
het vuur zijn gekomen, even jammer vindt men het, dat ze daarbij een bondgenoot
kregen, die in onze buurt een kwaden naam heeft van voor een eeuw geleden. Of er hier
gebeden wordt? Gisteravond kwam ik op een weg van een half uur langs vier biddende
205 groepen. Toch was de avond reeds een halfuur ingevallen. Bij een der kapelletjes
schatte ik degenen, die knielend of staande met vurigheid en betrouwen aan 't bidden
waren, op meer dan tweehonderd menschen. Met spanning ziet men hier de gebeurtenissen
tegenwoordig der eerstvolgende dagen. Maar de courantenberichten worden weinig geloofd.
Er is te veel tendenz. Opmerkelijk is vooral, hoe de wenschen van Limburg en Holland
210 weinig harmonie vertoonen.

Een gelegenheidsmedewerker schrijft ons: Afgescheiden van alle politieke
beschouwingen, moet men de volmaaktheid der Duitsche legertechniek bewonderen. Ik wil
niet twisten over de vraag of Duitschland een onrecht beging (wel een
215 onrechtmatigheid, gelijk iemand, die met een revolver bedreigd wordt, door een tuin
van zijn buurman vlucht en dus een vergrijp tegen het eigendomsrecht pleegt, maar nog
geen onrecht) toen het België introk om Frankrijk voor te zijn, maar de eerlijkheid
gebiedt bewondering voor het Duitsche kunnen in militair opzicht. Wie de organisatie
van hun legertrouwen in de buurt der Limburgsche grenzen heeft waargenomen, moet dat
220 toegeven. Het was in de bewapening, het vervoerwezen, de kleeding, de tucht enz. van
een volmaakte kranigheid. Het is nu 17 Augustus; juist voor 13 dagen trok de eerste
Duitsche bende de Belgische grens over. Niet met 3 legerkorpsen, die zich ook
onmogelijk hadden kunnen bewegen tusschen de twee forten, waarlangs zij Luik
stormenderhand innamen, maar met ongeveer 30 duizend man braken de Duitschers door en
225 kwamen in Luik. Ze waren er tot ieders verbazing. Zoo voelde het officieele bureau in
Berlijn het gebeurde mee. Men lachte in menigland van Europa. Ze hadden "niets aan
Luik, ze hadden immers forten niet". Militairen denken er anders over. Ze hadden een
vast punt, een dak boven hst hoofd van hun leger en de forten zouden wel komen,
meenden dezen. Joffre noemde de foren "onneembaar", vooral Pontisse (Vivignies), dat
230 altijd de brug bij Lixhe stuk schoot. Maar men had te gauw gelachen. Blijkbaar hadden
de Duitschers genoeg aan Luik, om er een vast punt te hebben, dat den overtocht van
lichte troepen dekte op meer dan één punt, die als "water" over 2500 vierkante
kilometer (Stockheim, Cumptich, Herck la Ville, Nivelles) liepen en een groot veld
vrij maakten voor het naderend groot leger. Vrijdagavond begon dat te komen en toen
235 waren de voornaamste forten ook murw geschoten van Wester- en Ooster-oever van de
Maas af. Over ongeveer (00) vierkante kilometer West en Oost van de Maas, van Herck
langs Cumptich, Oirbeke, Tavier, Nivelles, Namen, Dinant, Cirey, Luxemburg staan
Duitschers. En Luik is nu met de forten, sinds 15 dezer, in hun macht. De Duitsche
staf noemde het een eenig feit in de moderne strategie zoo'n stad, met 3500 man
240 garnizoen, te nemen zonder de forten, tusschen de forten door, dan al zijn operaties
door te zetten, het terrein te oefenen voor het komende groote leger. En men heeft er
mee gespot. Dat alles is echter in 13 dagen gebeurd, en nu het groote leger er staat,
hebben de Duitschers de forten ook en is Namen al eenige dagen onder handen genomen,
en altijd rukt de ijveren massa voorwaarts. Zou het nu ook niet waarheid zijn, wat de

245 staf meedeelt: "niets heeft in ons plan verandering gebracht?" Voorloopig dwingt die
techniek eerbied af en is er geen schijn van een vergissing, zou men zeggen. Ze
hebben in 13 dagen meer bereikt in zoo'n land, dan men m gelijk had geacht! Ze
schaken als Lasker, hun partij; wie met Lasker schaakt, schaakt altijd tegen hem,
niet een eigen partij.

250

De gemeenteraad van Metz.

METZ, 19 Aug. (Wolfbureau.) De gemeenteraad van Metz heelt een motie aangenomen,
waarin ten sterkste wordt opgekomen tegen de aanvallen op militaire personen. In de
motie wordt o.a. verklaard: De gemeenteraad beschouwt eenstemmig als haar hoogste en
255 heiligste plicht, eensgezind te zijn met het dappere Duitse leger, waarin haar
eigen zonen voor den keizer en het rijk en voor de toekomst van het geliefde Duitse
vaderland strijden, lijden en overwinnen. Zij vat hare gevoelens voor het machtige
Duitsland, "welke geschiedenis met het onze onafscheidbaar verbonden is en blijven
zal en waartoe wij met trots en onwankelbare trouw behooren" te zamen in deze
260 woorden: "Aan Zijne Majesteit, onzen geliefden keizer Wilhelm, beloven wij opnieuw
hecht; trouw en gehoorzaamheid. Wij wenschen van ganscher harte, dat God onze dappere
troepen van overwinning tot overwinning moge voeren. De motie is ondertekend door
burgemeester dr. Forst, de zelf uit een oud-Lotharingsche familie afstamt en door de
leden van den gemeenteraad, onder wie vele geboren Lotharingers zijn.

265

Onbekend vlieger boven Laeken.

BRUSSEL, 13 Aug. (Reuter.) Een aviateur wiens nationaliteit niet kon worden
vastgesteld, is volgens de "Patriote" over het koninklijk paleis te Laeken gevlogen.

270 **Correspondentie uit België naar het buitenland.**

BRUSSEL, 18 Aug. (Reuter.) De "Soir" meldt, dat brieven, bestemd voor het buitenland,
behalve voor Frankrijk en Engeland, open op de post moeten worden bezorgd.

Duitse jezuiten als aalmoezeniers.

275 KEULEN, 19 Aug. (Eigen bericht.) Het aanbod der Duitse E. E. pater jezuiten, om
tijdens den oorlog behulpzaam te zijn als aalmoezeniers, is aangenomen bij
beschikking van den generalen staf. Het verlot, om zich te wijden aan het geestelijk
heil der militairen te velde, is beperkt tot die leden van de orde der jezuiten, die
280 Duitsch onderdaan zijn; hun arbeid is niet beperkt tot het slagveld, doch kan ook
benut worden bij de ambulances en de marschen der troepen door het rijk zelf. Dit
besluit is medegedeeld aan den Bondsraad, welke het voor kennisgeving aannam, zonder
er iets aan te wijzigen, of zich een opmerking te veroorloven. De z.g. Jesuïetenwet
blijft voorloopig ongewijzigd. Zooals men weet hebben ook bij den oorlog van 1870-
1871 zeer vele Jesuïeten als militair-geestelijken diensten verricht en werd aan
285 eenigen van hen ook het IJzeren Kruis verleend. De thans getroffen regeling is het
gevolg van een practisch vergelijk tusschen de overheid en den legerbisschop, Mgr.
Assmann, welke het den Jesuïeten mogelijk maakt, de zielzorg te velde uit te oefenen.

Oostenrijkers afgeslagen.

290 SINT PETERSBURG, 19 Aug. Een officieel communiqué bericht, dat op 16 Augustus de
tweede divisie Oostenrijksche ruitery, versterkt met twee bataljons voetvolk en twee
batterijen, heeft getracht Vladimir Volynsk te nemen. Hoewel het aantal verdedigers
zeer klein was en artillerie ontbrak, sloeg het garnizoen de Oostenrijksche aanvallen
gedurende den dag af. De verliezen der Russen zijn zeer gering. Des avonds trokken de
295 Oostenrijkers met groot verlies terug in de richting van het dorp Simno.

Prins Friedrich Wilhelm Zu Lippe.

DETMOLD, 16 Aug. De "Lippesche Landes Zeitung" meldt in een extra-editie, dat de
jongste broeder van den overleden graaf-regent, Ernst Zu Lippe, prins Friedrich
300 Wilhelm Zu Lippe, den heldendood gestorven is.

De Engelsche en de Duitse vloot in de Noordzee.

LONDEN, 19 Augustus. Officieel wordt meegedeeld, dat gedurende eenige dagen gevechten
hebben plaats gehad tusschen Engelsche eskaders en flottieljes, die op verkenning
305 waren en Duitse kruisers. Er worden geer verliezen meegedeeld. In de zuidelijke
streek van de Noordzee is zekere onrust waar te nemen.

Uitvoer uit Rusland.

310 SINT PETERSBURG, 19 Aug. De ministerraad besloot den uitvoer te verbieden van graan,
groenten, meel, brood, vleesch, gevogelte, visch, eieren, boter, vee, huiden, zaden,

tabak, petroleum en afvalproducten, steenkool, hout etc. De minister van financiën werd gemachtigd uitzonderingen te maken voor de staten der bondgenooten.

Japan en Duitschland.

315 WASHINGTON, 19 Augustus. Colville de Barclay, van het Britsche gezantschap, heeft heden aan den staats-secretaris Bryan formeel de verklaring van Engeland overhandigd, dat de actie van Japan zich zou bepreken tot de Duitsche bezittingen in Oost-Azië.

De Vereenigde Staten en Japan.

320 WASHINGTON, 18 Aug. President Wilson heeft zich tot het Amerikaansche volk gericht met een proclamatie, waarin hij te velde trekt tegen den partigeest, die de diepste, de gevoeligste en de zekerste oorzaak kan worden van inbreuk op de neutraliteit. De proclamatie maakt geen enkele toespeling op het Verre Oosten, maar het is bekend, dat
325 Wilsonn met misnoegen zekere pogingen ziet om de Vereenigde Staten in het conflict tusschen Japan en Duitschland te betrekken.

Men zie verder voor den Oorlogstoestand het Tweede Blad en de Laatste Berichten.

Amsterdam, 19 Aug. 1914.

330

BUITENLAND.

KEIZER FRANS JOZEF

heeft gisteren zijn 85sten verjaardag gevierd. Reeds onlangs - ter gelegenheid van der gruwelijken moord, gepleegd op den aartshertog-troonopvolger en diens gemalin -
335 herinnerden wij aan al de rampen, welke op het hoofd van den grijzen monarch gedurende diens patriarchische levensduur zijn neergekomen, zoodat hij terecht klagend mocht uitroepen: "Mij blijft op deze wereld ook niets gespaard!" En even zwaar en verpletterend als over zijn persoon kwamen ook over zijn staatsbestuur de beproevingen, zoodat hij zich op den laten avond van zijn leven genoodzaakt zag zijn
340 rijk te vuur en te zwaard te verdedigen tegen de wèloverlegde aanslagen van het Russische en Servische Pan-Slavisme, dat het als een zijner voornaamste strevingen, gemunt heeft op het ontwrichten van het rijk der Donau-monarchie. Wat voor de jongere quaestie reeds lang geschiedenis is geworden, dit alles heeft de grijze keizer zelf beleefd en ondervonden: het verbleeken van Metternich's gloriester; de revolutie in
345 Hongarije, den oorlog tegen de Pruisen in 1866, de executie van zijn broeder in Mexico, de stichting van het Duitsche rijk, en de totstandkoming van den Driebond, die hij misschien weer zal zien uiteenvallen. Het kanongebulder heeft op den 85sten verjaardag het feestelijk kloggelui vervangen. Moge het den keizer gegeven zijn om, wat ook de Voorzienigheid, die het leven der volken leidt evengoed als dat der
350 individuen, over zijn rijk beschikken zal - nederlaag of zegepraal, te dragen niet enkel met de kalme gelijkmoedigheid van geest, die wordt aanbevolen door den ouden Latijnschen dichter Horatius, doch met de veel edeler gevoelens, die de vrucht zijn van het christelijk geloof, waardoor Frans Jozef zich persoonlijk steeds en ten aanzien van geheel de wereld heeft onderscheiden.

355

GEMENGDE BERICHTEN.

Duitsche aalmoezeniers.

Een redacteur van de "L. K.", die reeds vele Duitsche troepen aan de Limburgsche grens had zien voorbijtrekken, vroeg aan duitsche officieren, met wie hij over de
360 grens in gesprek was, waar toch de aalmoezeniers van hun leger waren: hij had er nog geen een bemerkt. Glimlachend werd hem geantwoord, dat dezen alleen van zeer nabij te het kennen zijn: zij zijn gekleed in gewone officier-uniform; alleen dragen zoowel protestantsche als katholieke aalmoezeniers een kruis om den hals. Het aantal protestantsche aalmoezeniers is ongeveer dubbel zoo groet als dat der katholieke,
365 hetgeen overeenstemt met de verhouding van de getalsterkte der beide confessies onder de bevolking van het Duitsche Kijk.

Liefdadigheid der Belgische kloosters.

In de "Koln. Vz.", no. 719, werd uit Aken geschreven: Een loffelijke uitzondering op
370 het smadelijk gedrag der Belgische burgerbevolking tegen onze troepen maakten de kloosters Waldieu en Pisé. Onze gekwetsen zijn vol lof over de ontvangst aldaar. Hun laatste bete broods gaven de religieuzen voor onze menschen zoodat zij ten slotte zelve niets meer te eten hadden en om levensmiddelen moesten gaan vragen.

375 **Waarom Duitschland in België viel.**

De "Köln. Volkszeitung" voert aan, dat generaal Maitrot, die jaren lang chef van den

380 staf van het 6e Fransche legerkorps (Chalons) geweest is, vóór den oorlog eene brochure heeft uitgegeven, waarin hij het volgende schreef: "Lotharingen is door den Duitschen vestinggordel zoodanig beschermd, dat de Franschen beter doen hun slaglinie langs de lijn Verdun-Rijsel te leggen, alzoo parallel met de Belgische grens. Daar kan het Fransche leger aanvallend optreden en den beslissen den slag verplaatsen naar het welbekende slagveld ten zuiden van Brussel." Een tegenstand van het Belgische leger – meent de "Köln. Volksz." – scheen hij als van weinig beteekenis te beschouwen. Waar een Fransche generaal van de beteekenis van Maitrot aldus schrijven kon, meent het Keulsche blad, heeft de Duitsche generale staf natuurlijk zijne tegenmaatregelen genomen. Dat Deutschland eenige haast met den aanval maakte, verklaart een Oostenrijksch blad, de "Wiener Allgemeine Zeitung" aldus: Het was de Oostenrijksche diplomatie ter oore gekomen, dat Poincaré bij zijn bezoek in de vorige maand aan St. Petersburg met den Russischen minister-president Sasonoff was
390 overeengekomen, dat Rusland en Frankrijk tegen het einde van het volgend jaar gereed konden zijn met hunne toebereidselen tot den grooten oorlog tegen Deutschland en Oostenrijk en in 1916 hun overwicht in Europa zouden doen gelden, desnoods met de wapens. Deutschland en Oostenrijk zijn hun vóór geweest. Wij geven een en ander zonder commentaar.

395

Jurisdictie ontnomen.

Z. H. de Paus heeft alle jurisdictie over het diocees Guyana (Venezuela) ontnomen aan Mgr. dr. A. M. Duran, zoodat deze bisschopszetel vacant is. Dr. Sixto Sosa is benoemd tot Vicaris-Kapitulaar.

400

De krijgsgevangenen der Duitschers.

De "Kölnische Zeitung" spreekt er haar afkeuring over uit, dat het Duitsche publiek zich tegenover krijgsgevangenen niet in toom weet te houden. Zoo werd in een klein stadje in Rijnland een trein met Belgische en Fransche krijgsgevangenen door de op
405 het station aanwezige menigte met beschimpingen ontvangen. Het bleef wel bij scheldwoorden, doch de "Kölnische" dringt er ten sterkste op aan, dat men zich in de toekomst van manifestaties tegenover krijgsgevangenen onthoudt en de meest mogelijke gereserveerdheid in acht nemen zal.

410

Italië's houding.

De "Frankfurter Zeitung" resumeert haar oordeel betreffende Italië's houding tegenover dezen Europeeschen oorlog aldus: "Het is ook reeds in deze crisis de moeilijkste, die ooit het Drievoudig Verbond doormaakte, gebleken, dat de Italiaan scherp onderscheid maakt tusschen Deutschland en Oostenrijk. Van Deutschland houdt men niet, maar men waardeert en vreest ons ten minste, behalve dan in enkele
415 politieke klieks, waar men schermt met de schoone phrase van het Teutoonsche barbarisme. Maar wat Oostenrijk betreft, zit de afkeer in het Italiaansche bloed en zelfs de besten kunnen dien niet overwinnen. Dit alles leert ons, dat wij de Italiaansche politiek moeten beschouwen zooals zij werkelijk is: een handelszaak, waarbij de mede-contractant met de grootst mogelijke voorzichtigheid moet te werk gaan.

420

Oproep van den Bisschop van Posen.

Mgr. Likowsky, nu bisschop van Gnesen, Polen, heeft den 9den Augustus een oproep gericht tot de geestelijkheid en de geloovigen der beide bisdommen. Wij ontleenen eraan: "Geliefde diocesanen. Op dit oogenblik, zoo ernstig als nooit een tevoren in de wereldgeschiedenis, richten Wij tot u ons herderlijk woord. De geschiedenis der volkeren, en dus ook van ons volk, verwacht hoogst belangrijke beslissingen. In geheel Midden-Europa brandt de oorlogsfakkelt, aangewakkerd door de Russische regeering onder wier gruwelijkheden ons volk in godsdienstigen nationaal opzicht meer dan honderd jaren heeft geleden. Het is u, geliefde diocesanen, toch bekend, hoe millioenen van onze broeders zijn losgerukt van de gemeenschap der H. Kerk en op barbaarsche wijze gevoerd naar de Russische orthodoxie; hoe vele duizenden zonen op onzen vaderlandschen grond zijn beroofd van hetgeen zij van hunne vaders erfden en
435 gedreven werden naar Siberië, waar velen hunner ten offer vielen aan een gruwelijke koude. Gij weet ook zeer goed, onder welke verdrukking ook nu nog de Katholieke Kerk zucht in het gebied van Litauen. Deze regeering, die ons volk en onze Kerk zoo vijandig gezind is, heeft op snoode wijze het grootste gedeelte van Europa in een oorlogsbrand veranderd en onzen zeer geliefden landsheer, den bondgenoot van den grijzen keizer van Oostenrijk, gedwongen, met wapengeweld de rechtvaardige zaak en
440 zijn land te verdedigen. Ongetwijfeld is iedere oorlog een groot leed, doch vaak onvermijdelijk, want tusschen de wederzijdsche verhoudingen der Staten ontstaan nu en

dan gewichtige levensvragen, welke slechts door het zwaard beslist kunnen worden. Zulk een uur heeft nu voor ons geslagen!"

445

Duitsch patriotisme.

Een officier – zoo lezen we in de "Köln. Volksz." – die een transport van 700 vrijwilligers moest overbrengen, constateerde bij het appel, dat er 711 man aanwezig waren. Dus elf man te veel, die zich onderweg erbij hadden gevoegd. Te Berlijn hebben

450

DE NEDERLANDSCHE PERS.

Men kan zeggen, dat over het algemeen onze pers in deze tijden, waarin het redigeeren van een Nederlandsch dagblad bijzondere moeilijkheden medebrengt, getrouw blijft aan het bewaren der neutrale houding, welke ons door de omstandigheden is opgelegd. Al moet zij in de toepassing van het hoor en wederhoor of in de berichten harer oorlogscorrespondenten soms minder aangename dingen opnemen – minder aangenaam nu eens voor deze dan voor gene oorlogvoerende mogendheid – men kan echter niet zeggen, dat zij wetens en willens stemming tegen een der strijdvoerende partijen tracht te maken. Daarom moet des te meer betreurd worden, dat een Belgisch blad, hetwelk beter weten kon, onze pers de smet aanwrijft van koopbaar te zijn voor Duitsch geld.

460

De Brusselsche "Siècle" schrijft: "Het is betreurenswaardig, dat sommige groote dagbladen in Holland aan Duitschers veil zijn. Men behoeft hen slechts in te zien, om door het tendenzieuse karakter van hun telegrammen getroffen te worden." Gelukkig denkt er niet de geheele Belgische pers zóó over, en het is te hopen, dat het deze moge gelukken, het Brusselsche blad tot een herroeping van dergelijke insinuatie te brengen. De "Köln. Ztg." gaf beter de waarheid weer, toen haar Nederlandsche correspondent in het nummer van 14 Aug. jl. schreef: "Aan welke zijde de sympathieën der Hollandsche dagbladen waren, toen de Duitschers België binnentrokken, daarover kan geen kwestie bestaan; maar uitdrukkelijk dient te worden vastgesteld, dat geen woord door eenig blad is geschreven dat tot antipathieke betoogingen tegen in Holland wonende Duitschers aanleiding, zou hebben kunnen geven. En zooals het betaamt, doen de Duitschers hun best de thans dubbel noodige terughouding in acht te nemen, ook al krijgen zij veel te hooren, wat hun minder aangenaam in de ooren klinkt."

465

470

475

LIMBURGSCHE KALMTE.

Men schrijft ons uit Roermond: In "Holland", het leek ons meermalen in den laatsten tijd, is men vol zorg voor de Limburgers, die bij een inval van het Duitsche leger de spits zouden moeten afbijten. Familieleden uit het noorden, hebben hunne verwanten zelfs verzocht, om toch deze "bedreigde" streken te verlaten en onder hun veilig dak een goed heenkomen te zoeken. Ter geruststelling zij gezegd, dat wij hier te Roermond de zaak zoo tragisch niet opvatten. Inderdaad, wij hebben ook angstige uren beleefd, vooral dat akelig oogenblik, toen de Kathedraal en Munsterkerk de noodklok luidden, voor de algemeene mobilisatie. Toen hebben zij ons verbijsterd aangestaard en hebben velen onzer de winkels bestormd, om voorraden op te doen van in prijs opslaande levensmiddelen, omdat we den honger al in 't verschiep zagen. Maar spoedig trad een kentering in, weldadige kalmte en Limburgsche bonhémie keerden terug. En met onzen strategischen blik zagen we al gauw, dat onze noordelijker broeders evenveel kans hadden op Engelsch bezoek als wij op Duitsch. En of nu de kat of de kater tot ons kwam, bleef ons gelijk en we bleven dus rustig bij onze haardsteden. Nooit was hier ons leger zoo populair. Ze gaan ons ter harte die jeugdige krachten, aan huisgezin en arbeid ontnomen. En we stellen er een eer in, als wij ze ter inkwartiering mogen ontvangen. Gevallen van uitbesteding der ingekwartierde soldaatjes zijn zeldzaam. Het goede voorbeeld werd gegeven door Mgr. L. Schrijnen, onzen bisschop, door den

485

490

495

500

505

hoogerw. heer Le Bron de Vexela, onzen deken, en andere autoriteiten, die de jongens opnamen in hunne woningen. Over de militairen ten onzent gaat ook maar één roep. Zij gedragen zich voorbeeldig. Geen wanklank wordt gehoord. Ons goede Limburgsche soldatenras houdt zijn naam hoog. Tientallen van priesters hebben, vooral in de eerste dagen der mobilisatie, hunne biecht gehoord in de verschillende legerplaatsen en daarna tot in de kazerne de H. Mis gelezen en de H. Communie uitgereikt. En thans, wanneer de soldaten gedeeltelijk vrij hebben, bedekken steeds eenige hunner als het ware de wacht bij het Tabernakel, altijd ziet men er in de kerk. Toch is er ook in Roermond zelve iets veranderd. Roermond bidt en vindt rust en kalmte in het gebed. Op een der vorige Zondagen werd in de Kathedraal en de Munsterkerk een biduur gehouden, dat zóó druk was bezocht, dat de kerken overvol waren. Op een dag in de week had in beide kerken een H. Mis plaats, om God te smeecken voor het behoud van den vrede. Ook deze werden door een

ontzagwekkende menigte bijgewoond. Zondag werd in de kerken afgekondigd, dat den
510 volgenden dag van uit de Kathedrale kerk een processie zou trekken naar Onze Lieve
Vrouw in 't Zand, Maria's heiligdom in ons midden, dat thans uit verre gewesten
weinig bezoek ontvangt, doch waar de bewoners van stad en omgeving elken dag
heentrekken, om Maria, de smeekende almacht, te bidden voor het behoud van den vrede
515 herhaalde beleg van Spanjaarden en Staatschen en zelfs reeds in de dagen van het
beleg van Weenen. Gisteren dan, trok een ontzagwekkende schare naar het Zand. Nooit
zagen we een Roermondsche processie naar de kapel gaan met zooveel deelneming; ook
Roermond's mannen waren met honderden vertegenwoordigd. De weleerw. pater Lathouwers
520 hield in den kloostertuin, waar het H. Sacrament was uitgesteld, een toespraak.
Roermond bidt, dat bewijzen ook de buitengewoon menigvuldige, H. Communiën, welk e
dagelijks werden uitgereikt. Mogen wij van God verwerven, dat de vrede behouden
blijve!

VLUCHTELINGEN.

525 Men meldt ons uit 's Hertogenbosch d.d. 17 Aug.: Gistermiddag kwamen hier van uit
Breda onder geleide van te Breda gedetacheerde rijksveldwachters een achttal
Belgische vluchtelingen aan, Duitschers van nationaliteit. Ze werden tijdens hun
oponthoud alhier in het politiebureau ondergebracht om met een namiddag-trein verder
530 te worden vervoerd. Onder hen waren een paar artisten, die bij al de misere, die ze
hadden doorstaan, toch hun medelotgenooten op de reis in den trein nog wat trachtten
op te beuren door stukjes muziek met begeleiding van hun mandolines, die ze hadden
weten mee te nemen bij hun overhaaste vlucht. De meesten hadden alles in den steek
moeten laten en hadden zich nauwelijks van de noodige kleeren weten te voorzien.
Volgens de verhalen moet vooral het Antwerpsche gepeupel schandelijk hebben
535 huisgehouden onder de Duitschers en eenvoudig nietsen niemand hebben gespaard, zelfs
geen zieken. Een te Bokstel aangekomen vluchteling vertelde ons nog, dat hij, hoewel
Duitscher van geboorte, reeds van zijn vijfde jaar af in België verblijf hield. Hij
had een mooie bloeiende zaak in de Scheldestad, was ridder van de Leopoldorde en
540 officier van de garde civique, en toch werd hij het land uitgedreven, terwijl zijn
zaak als het ware verwoest werd door de onverlaten. Alles had hij moeten achterlaten
en berooid als een landlooper stond hij nu in Bokstel om verder naar Duitschland te
worden geëxpedieerd. Een vrouw, die, te Bokstel aangekomen, te vergeefs zocht onder
de medereizenden naar twee harer kinderen, die ze in het gedrang om in den trein een
545 plaatsje te veroveren had verloren en in de meening verkeerde, dat de kinderen wel in
een anderen coupé de reis zouden ze tot de overtuiging kwam, dat haar kinderen
meemaken, was waanzinnig van smart, toen waren achtergebleven. In haar wanhoop wilde
ze onmiddellijk naar Antwerpen terug en was niet tot kalmte te brengen. Helaas, er
restte haar niets anders dan met den voor de vluchtelingen bestemden trein de verdere
550 reis naar Duitschland te aanvaarden. Het zijn al maar weer een paar feiten uit de
vele duizende, maar ze verhalen boekdeelen van ontzettend leed, dat de oorlog brengt.

VAN DE ZUIDERGRENS.

Men schrijft ons: Zoo gaat het: nu ik hier van de Zuidergrens alleen wel een krant
vol zou kunnen schrijven met nieuws, mag ik niets melden, want het plakkaat, dat ons
555 den staat van oorlog in deze streek bekend maakte, zegt uitdrukkelijk, dat van de
bewegingen der troepen noch van andere militaire maatregelen door middel van de
dagbladers geen woord mag worden gerept. Gerust kan ik u echter berichten – en ik
doe het met genoegen voor onze gastvrije streek – dat de soldaten langs de geheele
Zuidergrens met gulle hartelijkheid zijn ontvangen. En als straks de oorlog geëindigd
560 is, moeten de "Tijd"-lezers boven den Moerdijk hun jongens maar eens vragen, of ik
overdreven heb, toen ik van de Brabantsche gastvrijheid zoo hoog heb opgegeven. Want
de mannekes, die eventueel onze grenzen tegen een inval uit het Zuiden moeten
verdedigen zijn voor een goed deel, wat wij hier noemen, "Hollanders", omdat voor ons
alles, wat aan gene zijde van de groote rivieren ligt, Holland heet. Nu dan, Brabant
565 heeft in de laatste dagen aan zijn soldaten getoond, dat het één is met Holland, al
is het er door breede wateren van gescheiden. En dat het hart van Brabant even warm
klopt voor de onafhankelijkheid van ons dierbaar Vaderland als het hart van welke
provincie ook, al wou men vroeger wel eens beweren, dat onze sympathieën naar het
Zuiden gingen... Maar ik zou U vertellen, hoe hartelijk de soldaten hier ontvangen
570 zijn, hoe gastvrij ze hier worden behandeld. Gerust, moeders, die met tranen in de
oogen denkt aan een teergeliefden zoon; vrouwen, die uw man onder krampachtig snikken
zaagt vertrekken naar de Zuidergrens, het ontbreekt uwen dierbaren hier aan niets.
Zij worden hier behandeld zoo moederlijk teeder en zoo vrouwelijk bezorgd, als gij 't
maar wenschen kunt. Gij had moeten zien, hoe de weg, waar langs zij passeerden op hun

575 tocht door deze streek, vol van belangstellenden stond, om de verdedigers des
Vaderlands een eerbiedigen groet te brengen. En toen op het "Halt" van den aanvoerder
uwe zonen en mannen na den vermoeienden tocht zich neervlijden in het malsche gras
aan den kant van de baan, toen hadt gij getuige moeten zijn van de vriendelijkheid,
580 waarmee ze door de bevolking werden tegemoet getreden, toen hadt gij moeten kunnen
aanschouwen, hoe gretig ze haptten in de lekkere boterhammen, hun van links en rechts
gebracht; hoe begeerig ze hun dorst leschten aan de volle melk en de frissche
limonade hun overvloedig geschonken; hoe ze zich vergastten aan de manden fruit,
speciaal voor hen geplukt.
Ik schrijf dit, niet zoozeer om mijne streek een pluim te steken op den rozig-bruinen
585 hoed van bloeiende heide, maar om de lezers en vooral de lezeressen van "De Tijd",
die hun of haar veelgeliefden zagen trekken naar de Zuidergrens te doen weten, dat de
dierbare afwezige in het "donkere Zuiden" beschenen worden door een zon van liefde,
stralend in vollen glans op het dappere Nederlandsche leger, spreidend vreugdig licht
en voldoende warmte tegelijkertijd. Een vroolijke drukte heerscht hier vandaag van
590 Oost tot West: 't is Zondag en van heinde en ver trekken verwanten en vrienden naar
de verschillende plaatsen langs de Zuidergrens om hun nabestaanden en kennissen een
bezoek te brengen. Ontelbaar zijn de fietsen, de rijtuigen en automobielen, die deze
belangstellenden vervoeren en voor de voetgangers is de groote weg, die onze
provincie in de lengte doorsnijdt, haast onbegaanbaar. Ander gevaar dreigt er ook
595 niet. Of 't moest wezen het gevaar, dat men loopt, wanneer men zich zonder pas op weg
begeeft of niet op den eersten aanroep van den schildwacht, staan blijft. Dit laatste
ondervond een slager uit 't naburige Calmpthout, die op zijn fiets langs de grens
snelde en niet afstapte, nadat de wacht hem daartoe herhaaldelijk had aangemaand. Een
welgemikt schot deed hem van de fiets tuimelen... dood. Men duidde het den soldaat
600 niet euvel, integendeel: de man deed zijn plicht en hij ware strafbaar geweest, zoo
hij den onverstandigen fietser had laten doortrappen, zonder van zijn wapen gebruik
te maken. Dat is de eerste doode niet, die gevallen is aan de Zuidergrens. Te Bergen-
op-Zoom is een milicien door een bij ongeluk afgegaan geweer doodelijk getroffen en
kort daarop aan de bekomen verwonding overleden, terwijl een ander vermoedelijk door
605 de emoties de laatste dagen volslagen krankzinnig geworden is, geestelijk dood dus.
Mogen deze droevige gevallen de eerste en de laatste zijn, moge de oorlog, die over
onze grenzen woedt, geen verdere slachtoffers eischen aan deze zijde onzer
landspalen!

610 **DAGBLADEN VOOR HET LEGER.**

In het orgaan der Vereeniging van Uitgevers van Dagbladen, "De Ned. Dagbladpers" lezen
wij het volgende: In onze omstandigheden, die wij in het algemeen wel haast "benard"
kunnen noemen, hebben wij, sedert de mobilisatie van het leger, van verschillende
zijden het verzoek ontvangen, couranten gratis te verstrekken voor soldaten.
615 Commandanten van fortten, Comités tot verstrekking van lectuur aan militairen en
allerlei vereenigingen beschouwen het als de natuurlijkste zaak ter wereld, dat wij,
meteen voor al den tijd, die de mobilisatie en de concentratie van het leger duurden,
misschien een oorlog duren zal, ons verbinden, het product onzer nijverheid bij
massaas gratis af te staan. De een vraagt 50, de ander 70 couranten per dag. Dat die
620 aan papier en druk en bovendien nog aan verzending dagelijks werkelijk geld kosten,
neemt men niet in aanmerking. Men telegrafeert bijvoorbeeld: "Kan het bestuur der
erop rekenen, dagelijks vijftig exemplaren van uw blad gratis te ontvangen voor de
militairen?" Een biljetje van "Antwoord betaald" wordt dan bijgevoegd. Dat is ten
minste nog royaal van den vrager, die nooit zooveel waardeering voor het blad,
625 waarvan hij nu vijftig exemplaren per dag verzoekt, gevoeld heeft, dat hij voorkomt
op de abonnenlijst. Zeker, het verschaffen van nieuws en tijdverdrijf aan de
militairen is een goed werk. Met eenige geestdrift zelfs staan wij dadelijk den
eersten verzoeker toe, wat hij vraagt. Bij de tweede en derde aanvraag begint men wat
te aarzelen. Dan is de geestdrift ietwat bekoeld. Maar; eerlijk gezegd: Dan wil men
630 niet achterblijven bij anderen. Anderen zullen het wèl doen en dan wil men niet dat,
gezegd wordt: "A. of B. weigert zoo iets, D. of E. niet. Dat zijn toch kerels!" Hoe
meer de bezoeken, telefoongesprekken, brieven en telegrammen in aantal toenemen,
zooveel te meer gaat men al die aanvragen een onaangename belasting vinden. Het loopt
dan letterlijk in de papieren. Op die wijze voortgaande kan men – met eenige
635 overdrijving gesproken, – weldra een grootere oplaag hebben van gratis-exemplaren,
dan van betaalde. Wij zouden wel eens willen weten, of dezer dagen ook limonade-,
cacao- en sigaren-fabrikanten zulke aanvragen voor geregelde gratis-toezending hunner
koopwaren voor de soldaten ontvangen hebben zooals wij, en of zij dan aan die
verzoeken hebben voldaan. Het kan in de spuigaten loopen!

640

STEUN AAN DE BELGISCHE SLACHTOFFERS.

Het Nederlandsche comité tot steun van de Belgische slachtoffers heeft zich uitgebreid, door toetreding van de volgende heeren: I. van den Bosch, gep. vice-admiraal, 's Gravenhage; K. J. A. G. baron Collot d'Escury, burgemeester van Hontenisse (Zeeland); C. J. A. van Dishoeck, Bussum; dr. H. C. Geuken, Apeldoorn; J. Hannema, Amsterdam; A. Jacot, architect, Amsterdam; Jan A. Laan Jr., Wormerveer; J. M. C. Mijnlief, 's Gravenhage; Henri van Oppen, Maastricht; Jos. van Raalte, Vlissingen; mr. dr. A. B. G. M. van Rijckevorsel, 's Hertogenbosch; F. Smits van Waesberghe, Breda; Frans Verbunt, Tilburg, voorzitter Nederl. Roode Kruis, afd. Tilburg. Nu de nood zoo hoog wordt, door het voortdurend aankomen van vluchtelingen uit België in Maastricht, Eijsden en andere plaatsen, vluchtelingen, die van alles beroofd zijn, van huis en hof, van have en goed, die niet veel meer hebben kunnen redden dan het naakte lijf, is het zoo noodig, dat hulp en steun wordt geboden. Het comité doet daarom nogmaals een zeer dringend beroep op allen, die in staat zijn, hier te helpen, om den nood te lenigen van onze Zuid-Nederlandsche stamgenooten, die zoo wreed door de slagen van het lot worden geteisterd. Het secretariaat van het comité is gevestigd Kalverstraat 64; de penningmeester in het gebouw der Kasvereniging. Het bestuur van het comité bestaat uit de heeren: G. van der Aa, consul-generaal van België, Amsterdam, eere-voorzitter; mr. Th. Stuart, voorzitter; J. Th. Boelken, Léon Delhez, Bern. J. Veldhuis, secretarissen; mr. G. J. Fabius (Kasvereniging), penningmeester.

NEUTRALITEIT.

De burgemeester van Maastricht heeft het volgende geproclameerd: "Het in openbaar geven van teekenen van sympathie of antipathie vóór of tegen een der oorlogvoerende mogendheden is streng verboden. De politie heeft uitdrukkelijk last, iedereen, die zich aan overtreding van dit verbod schuldig maakt, onmiddellijk te arresteren."

NEDERLANDSCHE BOND VOOR WERKVERSCHAFFING.

Op Vrijdag 14 Augustus 1914 vergaderde het Bestuur van den onlangs opgerichten Nederlandschen Bond voor Werkverschaffing. Men besloot zoo spoedig mogelijk over te gaan tot het in werking brengen van genoemden Bond. Werkloosheid toch zal in de naaste toekomst vermoedelijk in sterke mate optreden en daarbij zal werkverschaffing een der middelen zijn, waardoor getracht moet worden den nood te lenigen. Dit is te meer het geval daar uitkeering, hoe onontbeerlijk ook in tal van omstandigheden, toch zooveel mogelijk beperkt zal dienen te worden, om dan daarvoor in de plaats te stellen een zooveel mogelijk productieve werkverschaffing. De Nederlandsche Bond voor Werkverschaffing heeft niet ten doel de werkverschaffing zelf ter hand te nemen, maar wil trachten alle lichamen, die zich op dat gebied bewegen, met raad ter zijde te staan. Naast een groot aantal instellingen, die alreeds ervaring hebben opgedaan omtrent eene doelmatige toepassing van werkverschaffing als middel ter bestrijding der werkloosheid en ter leniging harer gevolgen, staan verschillende, andere vereenigingen, die in den komenden tijd werkverschaffing voor het eerst ter hand zullen nemen. De Nederlandsche Bond voor Werkverschaffing nu heeft krachtens hare statuten de tweeledige taak om: 1e. de ervaringen, op verschillende plaatsen in den lande opgedaan, te verzamelen en 2e. met behulp van de elders opgedane ervaringen alle lichamen, die werkverschaffing ter bestrijding van werkloosheid willen gaan toepassen, desgewenscht van advies te dienen. Voor het uitvoeren van die taak heeft de Bond een Bureau van Advies in het leven geroepen, waarin de volgende heeren zitting hebben: F. B. Löhnis, 's-Gravenhage; J. Gerritsz, Haarlem; V. R. Y. Croesen, 's-Gravenhage; A. van Hoogstraten Arnhem; mr. dr. D. Hudig Jr., Santpoort; jhr. J. A. de Jonge, Scheveningen; dr. P. A. Klap, Amsterdam; prof. mr. E. M. Meyers, Leiden; mr. F. van der Tuuk, Groningen; Th. van Welderen Baron Rengers, Oenkerk (Fr.); H. de Wilde, 's-Gravenhage en R. van Zinderen Bakker, Naarden. Het Bureau van Advies is gevestigd, Buitenhof 42, 's-Gravenhage, alwaar de heer V. R. Y. Croesen zitting houdt. Ter voorkoming van teleurstelling zij er met nadruk op gewezen, dat de Bond geen gelden verstrekt voor werkverschaffing en zich evenmin belast met het rechtstreeks aanwijzen van werk aan werkloozen. Hoofddoel is van goeden raad te dienen en zooveel mogelijk organiseerend op te treden.

UITVOER NAAR ENGELAND EN DUITSCHLAND.

Volgens de "Daily Telegraph" heeft de "Duitschland" van de maatschappij "Zeeland", die Vrijdagavond uit Vlissingen te Queenborough aankwam, Zaterdag, meest voor Londen, geland: 179 ton margarine, 15 ton kaas, 18 ton spek en 13 ton gecondenseerde melk. Het was het eerste schip, dat sedert een week uit Vlissingen te Queenborough arriveerde. Reizigers waren er niet op. Het schip was onderweg maar éénmaal

aangehouden. Niemand van de bemanning mocht met iemand aan wal in gemeenschap treden en alleen de gezagvoerder en twee stuurlieden mochten even op het havenhoofd komen. Na gelost te hebben, keerde de "Duitschland" naar Vlissingen terug. Naar onze lezers weten, begint de uitvoer van nog andere levensmiddelen uit ons land naar Engeland voelend en tastend te herleven. In de provincie Groningen is het geheele tuinbouwbedrijf ingericht op den uitvoer naar Duitschland. Nu de grenzen ook in Duitschland nog geopend zijn voor den invoer van tuinvruchten, vleesch en vee, had gisteren een enorm vleeschvervoer naar Duitschland plaats, en beijveren onze tuiniers zich, om de overproductie te verzenden naar de oosterburen. In de laatste dagen werden in Friesland vele stieren opgekocht, die alle naar Duitschland verzonden worden. De prijs loopt op. In geen vijftien jaar waren de Duitse grenzen voor Nederlandsch rundvee geopend. In het Westland zijn Maandag twee vergaderingen van tomatenkweekers gehouden, om te beraadslagen over het plan van den heer Kerbert, te Monster, om de tomaten te verzenden over Vlissingen met een boot van de Maatschappij "Zeeland", die in drie reizen per week ruim 100.000 kratten van 11 pond, uitmakende den geheelen oogst ongeveer, zou kunnen vervoeren. In den loop van den dag kwamen echter berichten, dat de dienst tusschen Rotterdam en Londen aanmerkelijk werd uitgebreid, zoodat de vergadering door de verbeterde toestanden geen aanleiding vond om den dienst over Vlissingen door te zetten, die duurder uitkwam en een langere reis noodig maakte.

MAASTRICHT, 19 Aug. Gisteren werd bij aanplakbiljet door den burgemeester bekend gemaakt, dat, met het oog op het gasverbruik, de verordening op de winkelsluiting, die tijdelijk buiten werking gesteld was, weer ingevoerd is en wordt den inwoners op het hart gedrukt vooral zuinig te zijn met gasverbruik, daar er nog slechts voor 40 dagen kolen aanwezig zijn.

GEMENGD NIEUWS.

Invoer uit Duitschland.

Te Oldenzaal arriveerde uit Bentheim voor de eerste maal na het uitbreken van den oorlog een trein, geladen met stukgoederen. De trein bestond uit 8 wagens, waaronder een geladen met cement en een met kalk.

Ongepaste omgeving.

In een onzer kleine Noord-Hollandsche steden was een plattelander ingekwartierd bij een welvarend ingezetene, die zijn best deed om het den gast zoo aangenaam mogelijk te maken. De vrouw des huizes volgde echter haar gewoonte; zij diende het eten op in dekschaaltjes met sauskom, zorgde voor servet en tafelgerei en zette zelfs een vaasje bloemen op tafel. Dat verdroot den landsverdediger. Tweemaal onderging hij dit torment, maar den derden dag beklaagde hij zich bij zijn kwartiermeester over de "ongepaste omgeving." Hij kreeg, in overleg met zijn "ongepasten" hospes, een ander kwartier.

Een Fransch bericht.

Men seinde gister officieel uit Parijs: De Duitschers hebben Marsal tusschen Agricourt en de Duitse Vogezen moeten ontruimen en zijn teruggedrongen tot het kanaal van de Marne naar den Rijn. Wij hebben Schirmeck genomen en hebben ons meester gemaakt van 12 kanonnen en 8 mitrailleuses. Alvorens Blamont te ontruimen hebben de Duitschers zonder eenige reden een jong meisje en een grijsaard van 86 jaar gefusilleerd en talrijke daden van barbaarschheid gepleegd jegens de Italianen in Bericy. De consuls van Frankrijk, Engeland en Rusland te Dantzig zijn het slachtoffer geweest van verfoeilijke behandeling.

DE OORLOG.

De Duitse pers over België.

BERLIJN, 18 Aug. (Wolff's bureau). Naar aanleiding van Duitschland's vredesaanbod aan België merkt de "Vossische Zeitung" op: "Wanneer het niet reeds bewezen was, hoezeer België zich in een Fransch-Duitschen oorlog in een toestand van volslagen afhankelijkheid van Frankrijk zou bevinden, dan zou de hernieuwde afwijzing van een eerlijk en vriendschappelijk gemeend voorstel, met een beroep op internationale verplichtingen, reeds het sterkst denkbare bewijs zijn voor het bestaan van bindende overeenkomsten tusschen België, Frankrijk en Engeland tegen Duitschland, die thans niet meer te niet gedaan kunnen worden." De "Kreuzzeitung" zegt: "België toont dat het thans met onze vijanden wil medewerken aan onze vernietiging; als eerlang de vrede gesloten wordt, zal daarmee rekening moeten worden gehouden." De "Tägliche Rundschau" schrijft: onze regeering was steeds bereid, in weerwil van Luik, in

775 weerwil van de beestachtige barbaarsheid der Belgen, tegenover deze een
tegemoetkomende houding aan te nemen. Doch onze regeering zal nu van meening zijn,
dat er thans geen sprake meer is van onderhandelen en toegevend zijn." Het "Berliner
Tageblatt" zegt: "Men kan het aanbod van Duitschland, op zulke sympathieke en
vertrouwenwekkende wijze gedaan, begroeten, hoewel de schanddaden der vrijschutters,
de smadelijke, eerlooze houding der Belgen tegenover vrouwen en kinderen, hier iedere
780 sympathie van België uitsluiten."

Z.H. de Paus.

ROME, 17 Aug. Het "Giornale d'Italia" meldt, dat de Paus aangetast is door een
lichten aanval van koorts en het bed moet houden.

785 **Antwerpen bedreigd?**

ANTWERPEN, 18 Aug. Volgens een officieele mededeeling van den generalen staf zijn
patrouilles Duitsche cavalerie gesignaleerd in het Noorden. Bij besluit van den
militairen gouverneur is de burgerwacht van heden af gemobiliseerd in heel de
790 versterkte stelling van Antwerpen en op voet van oorlog gebracht.

Schermutselingen van patrouilles.

BRUSSEL, 18 Aug. (Reuter). De "Dernière Heure" meldt, dat een patrouille Duitsche
cavalerie, bestaande uit huzaren, dragonders en uhlanen, ten getale van 30 en
behoorende tot de cavalerie, die de omstreken van Tessonderloo bezet houdt, gisteren
795 tegen half vier in den namiddag bij Diest verscheen en met gewerschoten ontvangen
werd door onze troepen, die twee huzaren doodden. De andere sloegen op de vlucht.
Volgens hetzelfde blad hadden schermutselingen plaats in Belgisch Limburg tusschen
verkenningstroepen van de Duitsche cavalerie en de Belgen. De Belgen bleven overal
meester van het terrein. Hetzelfde dagblad zegt, dat men meent, dat de Duitschers
800 naar het Noorden slechts een schijnbeweging hebben uitgevoerd. Volgens de "Peuple"
deden Zondag-namiddag om halfzes een honderdtal huzaren een inval in het bureau van
den stationchef te Gembloux. Deze werd, toen hij niet wilde gehoorzamen aan hunne
bevelen, weggejaagd en alles werd geplunderd. Zij lieten de voornaamste spoorrails in
de lucht vliegen.

805

Het gevecht bij Dinant.

BRUSSEL, 18 Aug. Een vijftigtal infanteristen, die de brug passeerden, werden gedood
door de Franschen, die met de bajonet aanvielen. De Franschen bestormden de citadel
en verjoegen de Duitschers. Een Fransch soldaat haalde om 6.30 de Duitsche vlag van
810 de oude citadel. Aan Duitsche zijde werden, naar het heet, duizend man buiten gevecht
gesteld. De verliezen der Franschen zijn veel geringer. Gedurende het gevecht
verborgen de inwoners van Dinant zich in hun kelders.

BRUSSEL, 18 Aug. De "Peuple" vertelt aldus van het gevecht van Zaterdagmiddag bij
815 Dinant. Tegen drie uur werd een troep Fransch voetvolk, bestaande uit 500 man, van de
hoogten bij de citadel verjaagd door de Duitschers. Zij trokken op de stad terug,
terwijl zij door de Duitsche mitrailleuses werden beschoten. De Fransche
mitrailleuses beantwoordden het vuur van af den linkeroever. Daarop ging de Duitsche
ruiterij naar de stad, door de rue St. Jacques, doch de Fransche artillerie, die zich
820 bij den doorgang had opgesteld, noodzaakte den vijand door een onophoudelijk vuren,
zich terug te trekken.

Slechte behandeling van krijgsgevangenen.

825 PARIJS, 18 Aug. Een communiqué van het ministerie van Oorlog verklaart, dat in de
buurt van Belfort een groot aantal krijgsgevangenen werd behandeld met groote
ruwheid. De Staatscourant bevat de neutraliteitsverklaring van Denemarken en Turkije.

Een Belgisch regeeringsbericht.

BRUSSEL, 18 Aug. Officieel: "De positie van ons leger blijft voortdurend uitstekend.
830 Zonder eenige aanwijzing te kunnen geven betreffende de opstelling onzer troepenmacht
kunnen wij toch verklaren, dat elke omtrekkende beweging in de richting van Brussel
voor goed teruggehouden schijnt".

Mishandelde consuls.

835 BRIEY, 18 Aug. De consuls van Frankrijk, Engeland en Rusland te Dantzig zijn het
slachtoffer geworden van schandelijke behandeling; zij werden uitgejouwd, mishandeld
en in de gevangenis geworpen als misdadigers.

De Duitschers in Rusland.

840 BERLIJN, 18 Aug. (Wolff's bureau). Mlawa (Rusland) is door Duitse troepen bezet. (Mlawa is een Russisch grensplaatsje in de buurt van de Duitse stadjes Thorn en Graudenz).

Beschiëting van Belgrado.

845 MILAAN, 18 Aug. Men meldt uit Belgrado aan de "Corrière della Sera", dat sedert een week drie duizend granaten in Belgrado vielen. De stad schijnt er niet al te zeer van geleden te hebben. Er werden vijftien inwoners gedood.

Pastoor doodgeschoten.

850 PARIJS, 18 Aug. Volgens de "Semaine religieuse" van Nancy is niet de pastoor van Moineville door de Duitschers doodgeschoten, doch abbé Henniquin, pastoor van Marthel.

De Franschen in den Elzas.

855 BRUSSEL, 18 Aug. Officieel. De Fransche troepen rukken voort en verspreiden zich over het geheele front. Marsal (in Lotharingen, Red.) werd door den vijand ontruimd en tusschen Avricourt en de Vogezen moesten de Duitschers terugtrekken. Schirmeck (ten Z.O. van St. Dié, Red.) werd met twaalf kanonnen en acht mitrailleuses genomen. Evenzoo Sainte-Croix-aux-Mines (ten NO. van Dié, Red.) De Fransche troepen bezetten 860 de lijn naar Dannemarie (bij Altkirch, Red.) Alvorens Blamont (Fransch dorp ten O. van Lunéville, Red.) te verlaten, werden twee mannen doodgeschoten en moesten de Italianen vele grofheden ondergaan.

De Duitse kroonprins gewond?

865 LONDEN, 18 Aug. Het gerucht loopt te Parijs, dat de Duitse kroonprins, die de eerste divisie ruitërij aanvoerde, gewond is en verpleegd wordt te Aken.

Een brief van Bjorn Björnson.

CHRISTIANIA, 18 Aug. (Wolffbureau). Bjorn Björnson publiceert in "Morgenbladet" een 870 brief, waarin o.a. het volgende: Wanneer men leest van het dubbelhartig spel van Rusland, dan begrijpt men den hevigen toorn van Duitschland over het gebroken Russische eerewoord en het vredestelegram van den Czaar. De Duitschers beschouwen den strijd tegen Rusland als een heiligen krijg. Björnson schildert verder vol 875 bewondering, hoe de Duitse militaire macht is geregeld. In deze dagen leeft het genie; allen, die ten oorlog moeten, stralen van geestdrift. Allen marcheeren naar de grenzen in vast discipline, zij zijn gelukkig in het vaste vertrouwen aan de goede zaak van Duitschland. Ik spreek de meest verscheidene menschen. Zij zijn allen 880 dezelfde: tusschen arbeiders en middenstanders is geen verschil en bij iederen nieuwen vijand, die er dagelijks bijkomt, gevoelen zij zich nog zekerder en wordt hun strijdlustigheid nog grooter. Denzelfden indruk krijg ik van de achterblijvenden: geen wanhoop, doch bewonderenswaardige kalmte; het is een groot volk. Zoo gaan zij in den oorlog, den grootsten der wereldgeschiedenis, welken ooit een volk had te 885 strijden. Björnson besluit: "In het geval dat Duitschland en Oostenrijk verliezen, zijn het Engeland en Frankrijk, welke den beul het offer geven. Mijn hart bloedt."

Laatste Berichten.

DE H. STOEL EN DE OORLOG.

In den "Osservatore Romano" van 3 Augustus – heden (Woensdag-)ochtend door ons 890 ontvangen – vinden wij den Latijnschen tekst van de opwekking, door Z. H. den Paus gericht tot de Katholieken der geheele wereld. Deze luidt aldus: "Nu schier geheel Europa meegesleurd wordt naar den afgrond van een allernoodlottigsten oorlog, bij de overweging van welks gevaar, rampen en uiteinde ieder die daarover een weinig nadenkt met smart en afgrijzen moet vervuld worden, kunnen ook Wij niet anders dan daardoor 895 sterk worden aangegrepen en er in Onze ziel een allerbitterst verdriet over gevoelen, daar Ons het welzijn en het leven van zoovele burgers en zoovele volken zorg baart. In deze algemeene ontsteltenis en verwarring gevoelen en begrijpen Wij, dat Onze vaderlijke liefde en ons apostolisch ambt van ons eischt, de zielen van alle Christen geloovigen zich met des te meer aandrang daarheen te doen wenden, vanwaar de hulpe 900 komt, naar Christus, den vorst des vredes en den machtigsten Bemiddelaar tusschen God en de menschen. Dat daarom, zoo luidt onze vermaning, tot Diens troon van genade en barmhartigheid alle Katholieken gaan van de geheele wereld, voornamelijk die tot den geestelijken stand behooren; wier taak het bovendien zal zijn op last der bisschoppen in elke parochie openbare gebeden uit te schrijven, opdat de barmhartige God, als geweld lijdende onder den aandrang van de gebeden der geloovigen, de ellenden van den

905 oorlog zoo spoedig mogelijk afwende en in Zijn goedertierenheid aan hen die den staat besturen geve gedachten te koesteren des Vredes en niet van Rampspoed. Uit het Vaticaansche paleis 2 Augustus 1914. PIUS X, Paus.

Gratie.

910 WEENEN, 19 Augustus (Wolff Bureau). De "Albanische Korrespondenz" meldt uit Durazzo, dat de vorst gratie verleend heeft aan den Turkschen majoor Bekir-bey en diens medeplichtigen. De krijgsraad van Valona had hen ter dood veroordeeld.

Uit de Deutsche pers.

915 BERLIJN, 19 Aug. (W. B.) De "Lokalanzeiger" meldt van de Oostgrens: "De Russen hebben tien grensdorpen in brand gestoken; de inwoners moesten hun have achterlaten en konden meestal slechts hun leven en hun kleederen redden. De brandstichters schoten alles neer wat onder hun bereik kwam." De "Vossische Zeitung" schrijft over de houding van Japan: "Indien de oorlog met Japan het aantal der vijanden ook al
920 nominaal vermeerderd heeft, is het toch duidelijk dat deze oorlog voor den enkel en alleen beslissenden loop der gebeurtenissen op het Europeesche oorlogstooneel zonder eenige beteekenis zal blijven. Wij hebben reeds gedurende den korten tijd van den tegenwoordigen oorlogstoestand verleerd ons door een oorlogsverklaring meer of minder onze gemoedsrust te laten ontrooven. Wij vertrouwen vast en onwrikbaar op de
925 zegepraal onzer wapenen, waardoor alleen thans het internationale leugenweefsel kan worden vernietigd, waarmee de tegenstanders de waarheid en het recht trachten te omhullen."

De Duitschers winnen terrein.

930 BRUSSEL, 18 Aug. (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent.) Van nu af zal het moeilijk zijn, om u langs telegrafischen weg nog berichten van beteekenis te doen geworden. Wij, journalisten, zijn geheel aan de willekeur van de censuur overgeleverd, en zelfs moeten onze Engelsche collega's België verlaten. Ik doe u
935 daarom dit bericht door een vertrouweling via Esschen toekomen. De Duitschers winnen terrein. Dat is de samenvatting van den toestand, welke thans op het Belgische oorlogsveld bestaat. De regeering geeft zich moeite om het terugtrekken onzer troepen met behendige redenen te maskeeren, maar een opdringen van het Deutsche leger, dat zelfs een aanslag op Brussel in den zin geeft, is er de oorzaak van. Misschien wordt er ook daarom door haar de nadruk op gelegd, dat de Luiksche forten nog niet genomen
940 zijn, terwijl het door velen betwijfeld wordt. De Duitschers dringen op. En laat het dan zijn, dat de Belgische troepen terugwijken om strategische redenen, zij zijn reeds veder in België doorgedrongen dan men in Holland weet. Ik zelf geloof, dat zij teruggeslagen worden zoodra zij zich trachten van de toegangswegen tot Brussel meester te maken, want ik ben niet geheel onkundig van de verbluffende maatregelen,
945 welke tegen de Deutsche troepen genomen zijn en ik heb het meest gegronde vermoeden om voor deze een débacle te zien aankomen. Maar inmiddels dringen zij op, en het zou kinderachtig zijn, niet te erkennen dat daarvan in de stemming te Brussel niet de weerslag gevoeld wordt.

950 **DE OORLOG.**

Nog eens: het "geheim van Luik". - Vertrouwen aan alle zijden. - Legerorder van lord Kitchener. - In den Elzas. - Belgische socialisten aan het woord. - Allerlei oorlogsberichten.

955 **Het "geheim van Luik"**

blijft, ondanks de verklaring van den Deutschen "General-Quartiermeister", nog altijd onopgelost! "De forten zijn gevallen - zij zijn alle in handen der Duitschers". Men ontvangt dit of een dergelijk telegram bijv. om elf uur des morgens. "Van de forten bevindt zich de kleinste helft in de macht der Duitschers" - meldt een bericht om
960 twaalf uur. "Nog geen enkel fort is gevallen", verzekert een telegram om twee uur. "Het is niet waarschijnlijk dat zich reeds eenige der forten in de handen der Duitschers bevinden", luidt een ander bericht om vier uur. En zoo gaat dat den geheelen dag en elken dag voort! Voor heden - we schrijven deze regelen in den loop van den ochtend - spreekt de regeering te Brussel beslist tegen dat verschillende
965 forten van Luik in handen der Duitschers zouden zijn. Integendeel, de toestand der forten is goed. Des te beter! Maar Luik bevindt zich in de macht des vijands. De bedoeling van den aanval op die vesting - waartoe het bevel uitging van den Deutschen keizer zelve - is, naar Wolff's bureau verneemt, geweest aan den troepen bij den opmarsch in het vijandelijke gebied het nemen van rust mogelijk te maken en voor dien
970 opmarsch een vast steunpunt te verzekeren. Daarom is ook de opmarsch naar Namen niet

dadelijk voortgezet, daar immers het voorloopige doel was bereikt. De verdiensten van den dapperen generaal Von Emmich zijn daarom niet geringer, merkt het Berlijnsche bureau op; hij heeft zijn opdracht met een bewonderenswaardig élan uitgevoerd en heeft daarvoor een hooge orde gekregen. Daar zijn altijd wantrouwende menschen! Zelfs 975 in Duitschland, nog na de verklaring van den "Quartiermeister", dat Luik genomen is "door zes zwakke brigades op vredessterkte". Is deze verklaring dan niet in strijd met den tekst van het jongste ultimatum aan België, waarin gezegd wordt, dat het Belgische leger zijn wapeneer in heldhaftigen tegenstand tegen een groote overnacht heeft hooggehouden?

980 Deze schijnbare tegenspraak heeft opzien gebaard, en, naar gebleken is, onrust gewekt. Doch het domme publiek kan niet lezen, Want, verzekert Wolff's bureau (wij zullen ons, zoolang de oorlog duurt, telkens voor deze nieuwsbron geplaatst zien, om uit te putten), de zaak zit aldus in elkaar: "In het ultimatum wilde men natuurlijk de tegen wil en dank tot vijanden gemaakte Belgen tegemoet komen door een 985 waardeerende beoordeeling van het Belgische leger. De afwijzing van het ultimatum geeft aan Duitschland echter weder de vrije hand, daar de verzekeringen van den Rijkskanselier omtrent de territoriale integriteit golden, zoo België den vrede bewaarde." Ziedaar het "geheim van Luik" alweer ietwat meer ontsluit. Men heeft te Berlijn den Belgen, eenvoudig teneinde hun welgezindheid te winnen – "ad captandam 990 benevolentiam" – een complimentje gemaakt. De verdediging van Luik had heusch niet veel te beteekenen, de vertraging van den opmarsch der Duitschers en de door hen geleden verliezen nog minder. Maar de lijst der slachtoffers – der dooden en gewonden? Zij komt later...

995 **Vertrouwen op het goed recht en in de overwinning**

is een schoone zaak. Keizer Wilhelm op 16 Augustus naar het leger vertrekkende – in de richting van Mainz – heeft in zijn antwoord op een afscheidstoespraak van den Berlijnschen opperburgemeester zijn dank uitgesproken over de geestdriftig- 1000 patriotische houding van de bevolking der Duitsche hoofdstad en zijn vertrouwen in de zegepraal van Duitschland's rechtvaardige zaak. Datzelfde vertrouwen koestert – evenals keizer Frans Jozef, de Tsaar en president Poincaré – ook koning George van Engeland. In een proclamatie, gericht tot het leger, spreekt de koning tegenover zijn leger de bede uit, "dat God u zegene, u behoede, als een overwinnend leger naar het vaderland terugvoere". De soldaten zelve zijn vol goeden moed. Wij meldden reeds dat 1005 de aankomst van generaal French te Parijs geleck op die van een vorst; dat hij, geestdriftig toegejuicht en in zijn rijtuig onder bloemen bedolven, de Engelsche ambassade bereikte. Reuter noemt de landing van een expeditie-macht na een voorbereiding van slechts twee weken "een merkwaardig feit, dat van de bekwaamheid en de uitnemende organisatie van het departement van oorlog getuigenis aflegt." De 1010 Britsche troepen met hun gebronsd uiterlijk, lachende en zingende door Boulogne marcheerend, maakten, zegt dit telegraafagentschap, diepen indruk; evenals de officieren die kalm glimlachend hun Fransche kameraden salueerden. De flinke houding en het uitnemend fysiek der Engelsche troepen worden door de Franschen een gelukkig voortteeken geacht voor het succes. Als zij zich nu maar zorgvuldig houden aan de 1015 vermaningen, die hun toeklinken uit een

legerorder van lord Kitchener,

waarvan aan iederen Britschen strijder een afschrift is verstrekt! "Gij hebt", zegt daarin de generaal, "order ontvangen om u naar het buitenland te begeven als soldaat 1020 des konings, ten einde de Fransche makkers te helpen tegen den inval van den gemeenschappelijken vijand. "Gij hebt een taak te volbrengen, die al uw moed, energie en geduld zal vergen. Bedenkt, dat de eer van het Britsche leger afhangt van uw gedrag. Het zal uw plicht zijn niet alleen een voorbeeld te geven van discipline en kalmte in het vuur, maar ook om u zoo vriendelijk mogelijk te betoonen jegens 1025 degenen, die gij helpt in hun strijd. De operaties, waaraan gij zult deelnemen, zullen grootendeels plaats hebben in een bevriend land. Gij kunt aan uw eigen land geen beteren dienst bewijzen dan door u in Frankrijk en België te toonen in den waren aard van een Britsch soldaat, altijd beleefd, bedaard en vriendelijk te zijn en nooit mede te werken tot beschadiging of vernietiging van eigendom. Beschouwt plundering 1030 steeds als iets oneervols, dan kunt gij er zeker van zijn goed te worden ontvangen en vertrouwen te zullen genieten. "Door uw gedrag moet gij u die goede ontvangst en dat vertrouwen waardig maken. "Uwen plicht kunt gij slechts doen, wanneer uw gezondheid niets te wenschen overlaat. Onthoudt u dus steeds van buitensporigheden". En dan waarschuwt de generaal in het bijzonder tegen het misbruik van sterken drank en 1035 spoort de soldaten aan onder zedelijk opzicht goed te leven en zich tegenover vrouwen onberispelijk correct te gedragen. "Doet dapper uwen plicht," aldus eindigt hij,

"vreest God en eert den koning". Een correspondent van de Brusselsche "Soir" heeft zelf waargenomen dat het Engelsche leger in slagorde opmarcheert, gevolgd door talrijke wagens met proviand en munitie.

1040

In den Elzas.

De Fransche opperbevelhebber generaal Joffre verzekert dat de troepen, waarover hij het opperbevel voert, gedurende de laatste dagen in den Elzas belangrijke successen hebben behaald en dat de Duitschers groote verliezen hebben geleden. "Onze artillerie" zegt hij, "maakt op hen een demoraliseerenden en verpletterenden indruk (de Duitschers bewaren precies het tegenovergestelde! Red.) De troepen trekken voortdurend verder de Boven-Elzas in. De vijand trekt zich aan die zijde terug en laat overal gewonden en materiaal achter. "Wij bezetten het grootste gedeelte van de vlakte aan de zijde van den Elzas, vanwaar wij weldra de vlakte ten zuiden van Saarburg zullen bereiken. De Duitschers hadden voor ons een versterkte positie met zware artillerie ingenomen. Zij trokken echter met spoed terug. Onze cavalerie vervolgt hen. "Wij hebben de geheele streek van Etans bezet tot bewesten Fenestrang en onze cavalerie is te Chateau Salins."

1045

1050

1055

ALLERLEI OORLOGSBERICHTEN.

BOMMEN UIT EEN VLIEGMACHINE.

Een Duitsche eendekker, die de Fransche driekleur had uithangen, heeft, naar uit Parijs gemeld wordt, boven Lunéville drie bommen naar beneden geworpen, die echter onbeduidende schade hebben aangericht.

1060

OORLOGS-WREEDHEDEN.

Een telegram uit Parijs verzekert, dat de Duitschers Badonviller (Lotharingen, ten Z. van Cirey) in brand hebben gestoken en daar vrouwen en kinderen hebben gefusilleerd. Duitsche gewonden gaven hun verbazing erover te kennen, dat Italië aan Frankrijk niet den oorlog heeft verklaard. Men vond op Duitsche gevangenen of gesneuvelden zakboekjes, waarin melding werd gemaakt van talrijke gijzelaars en spionnen, die gevangen waren genomen en die allen, zonder uitzondering, waren gefusilleerd. Ook ontving de minister van Binnenlandsche Zaken een rapport van den prefect van het departement Meurthe-et-Moselle waarin gewag wordt gemaakt van allerlei weerzinwekkende daden van wreedheid, gepleegd in de kantons Cirey, Badonviller en Blamont, waar vrouwen, meisjes en grijsaards werden vermoord, huizen in brand gestoken en kostbaarheden en geld gestolen.

1065

1070

LEUGENBERICHTEN.

Evenals van Duitsche, Fransche en Belgische zijde wordt thans ook uit Londen gewaarschuwd tegen de pogingen, door den vijand gedaan om valsche berichten te verspreiden omtrent de rampen, die de Engelschen en hun bondgenooten zouden hebben getroffen. In een dier mededeelingen bijv. wordt verhaald, dat een bekend regiment Hooglanders een geheel bataillon had verloren. Evenmin is een woord waar van het bericht, dat gewonden van het vasteland in het geheim naar Engeland worden overgebracht, terwijl het toch vaststaat dat bij het Britsche leger nog geen enkel man is gewond.

1075

1080

DE FRANSCHEN IN MONTENEGRO.

De "Echo de Paris" meldt, dat het te Skoetari in garnizoen liggende Fransche detachement order heeft ontvangen om zich naar Cettinje te begeven en zoo noodig steun te verleen bij de verdediging van het Montenegrijnsche grondgebied.

1085

VAN DE DUITSCH-OOSTENRIJKSCH-RUSSISCHE GRENS.

Duitsche berichten melden van gevechten, op 17 Aug. geleverd bij Hallupönen (nabij het grensstation Eydtkuhnen), die eindigden met een succes voor de Duitschers en waarbij meer dan drieduizend gevangenen en zes machinegeweren in Duitsche handen vielen. Een groot aantal andere Russische machinegeweren, die niet meegevoerd konden worden, werden onbruikbaar gemaakt. Een officieel bericht uit Sint Petersburg meldt, dat te Eydtkuhnen de aanval van de eerste divisie Duitsche infanterie, die 36 kanonnen met zich voerde, werd afgeslagen. Ra, ra - hoe zit dat in elkaar? Volgens het "Wiener Abendblatt" (dat het bericht ontvangt uit Lemberg) heeft de eerste-luitenant Weiss van het 30ste Lemberger huzarenregiment, die met zijn mannen door een tienmaal sterkere Kozakkenafdeeling werd aangevallen en beschoten, den vijand door snelvuur zulke hevige verliezen toegebracht, dat deze de vlucht nam.

1090

1095

1100

DUITSCHLAND'S MARINE-MAATREGELEN.

Op de Duitse werven wordt dag en nacht voortgewerkt aan den bouw van talrijke oorlogsschepen voor versterking van de vloot. Drie nieuwe onderzeeboten zijn reeds
1105 in dienst gesteld.

JAMMERLIJKE ECONOMISCHE OORLOGSGEVOLGEN IN ENGELAND.

Een verleden week door de Engelsche regeering uitgevaardigd besluit, waarbij aan Engelsche onderdanen verboden werd "den vijand te ondersteunen" is door de banken in
1110 dien zin opgevat, dat het verboden was, betalingen te doen aan Duitse en Oostenrijksche firma's, welke in Engeland fabrieken of kantoren bezitten! Als een gevolg daarvan bleven deze firma's, waarbij duizenden werklieden in dienst zijn, zonder de middelen om de loonen uit te betalen en moest in de meeste gevallen tot het
1115 sluiten der fabrieken worden overgegaan, zonder dat van uitbetaling van loonen en salarissen sprake kon zijn. Het meerendeel der aldus gedupeerde firma's zijn handelshuizen, doch ook industrieele ondernemingen zijn er bij betrokken. Of de Britsche regeering deze uitlegging van haar verbod uitdrukkelijk of stilzwijgend zal goedkeuren?

DE VEROVERING VAN SABATSJ DOOR DE OOSTENRIJKERS.

Deelnemers aan de bestorming van Sabatsj (Servië) verhalen het volgende: Vrijdagnacht te twee uur werden wij gealarmeerd. Wij werden op schuiten overgezet. De stellingen te velde, bezet door geregelde militaire komitadjis, werden met de bajonet genomen
1120 zonder dat de Serviërs ernstigen tegenstand boden. Te Sabatsj zelf echter kwam het tot een wanhopig straatgevecht. Na een uur strijdens werd de plaats bezet, doch ook daarna werd uit kelders, zolders en dakvensters op ons geschoten. "In een nabij
1125 gelegen zaagmolen hadden zich ongeveer zestig komitadjis verschanst. Zij wierpen naar ons met handgranaten, doch ten slotte werd de molen in brand gestoken. Den volgenden dag hervatten de Serviërs den strijd, doch zij werden met groote verliezen
1130 teruggeslagen."

DUITSCHES CENSUUR?

"Ieder, die in het bezit komt van nieuwe buitenlandsche koeranten, voornamelijk Fransche, Engelsche en Hollandsche, wordt beleefd en dringend verzocht deze zoo
1135 spoedig mogelijk te bezorgen op het stadhuis, kamer 31 (centraal-bureau)." Aldus luidt een officieele bekendmaking, gepubliceerd op den 14en Augustus door den burgemeester van Crefeld.

De Belgische socialistische leider aan het woord.

De bekende Belgische socialistische leider Emile Vandervelde, die Zaterdag naar Parijs was vertrokken, waar hij zich in verbinding heeft gesteld met leidende personen in Frankrijk en hoofden der socialistische partijen, is gistermorgen per
1140 automobiel te Brussel teruggekeerd. Hij deelde mede, van dit korte bezoek den indruk ontvangen te hebben, dat de eindoverwinning zeker zal zijn aan de Fransche wapenen. Hij passeerde verschillende treinen met Engelsche troepen en ontmoette een Engelsche
1145 autobus vol soldaten en versierd met bloemen, die overal werd toegejuicht waar zij voorbij kwam. Volgens de socialistische "Peuple" zullen onverwijld maatregelen genomen worden om te zorgen dat het manifest, waarin wordt aangetoond dat de houding van den Duitschen keizer en den kanselier ingaat tegen de rechten der burgers van
1150 Frankrijk en België, in handen kome van de leiders der Duitse sociaal-democratie.

BINNENLAND.

Amsterdam, 19 Augustus.

MILITAIRE BERICHTEN.

(Van wege het hoofdkwartier van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht wordt opnemng van het volgende verzocht.) De bevolking, die meevecht. Onder dit hoofd
1155 komen in het ochtendblad van "De Nieuwe Courant" van Dinsdag 18 Augustus eenige beschouwingen voor met betrekking tot de bepalingen, opgenomen in art. 1 van het Haagsche Reglement (Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te
1160 land, annex aan het Verdrag nopens de wetten en gebruiken van den oorlog te land). De beschouwingen leiden dan tot de bewering, dat bijv. plaatselijke vrijwilligerskorpsen kunnen worden gevormd, die, als het noodig wordt gevonden, zich organiseeren, een onderscheidingsteeken aannemen; de wapenen openlijk dragen en zich beijveren in hun handelingen zich te gedragen naar de wetten en de gebruiken van den oorlog. Worden de
1165 diensten niet meer noodig of gewenscht geacht, dan wordt met de wapenen en de onderscheidingsteeken de belligerente eigenschap weer afgelegd en worden de vrijwilligers weer vreedzame burgers. Tegen dit hoogst gevaarlijke spelletje kan niet

ernstig genoeg worden gewaarschuwd. Tegen dergelijke vrijwilligerskorpsen heeft een
oorlogvoerende als wapen den kogel en den strop, wanneer de leden ervan in zijn
1170 handen vallen. In dien geest doorredeneerende doet art. 2 van het Haagsche reglement
de deur nog ruimer open, waar het zegt: "De bevolking van een niet-bezet gebied, die
bij de nadering van den vijand uit eigen beweging de wapenen opneemt, om de
invallende troepen te bestrijden, zonder den tijd te hebben zich te organiseeren
1175 overeenkomstig artikel 1, wordt als oorlogvoerende beschouwt, indien zij de wapenen
openlijk draagt en indien zij de wetten en gebruiken van den oorlog eerbiedigt." Het
zijn echter de woorden "van een niet bezet gebied", welke deze deur onmiddellijk
weder sluiten; wil toch een oorlogvoerende een optreden der bevolking, als voren
bedoeld, beletten, zoo verklaart hij, dadelijk bij het binnenrukken, het gebied als
1180 bezet. Art. 42 van het Haagsche Reglement, dat de bedoeling heeft de eischen vast te
stellen voor het bezet verklaren van een gebied, doet zulks in termen zóó vaag, dat
de occupator eigenlijk in het geheel niet wordt gebonden. De burgerbevolking kan niet
genoeg worden gewaarschuwd, zich in elk geval en onder alle omstandigheden te
onthouden van een daadwerkelijk optreden voor het geval dat Nederland onverhoopt in
1185 den Europeeschen krijg mocht worden betrokken. De vorming en het autoriseeren van
vrijwilligerskorpsen moeten in handen van het legerbestuur blijven. Wenscht men als
vrijwilliger het land te dienen, men wende zich tot dit bestuur, maar dan dient men
ook als zoodanig, tot het leger gedemobiliseerd is. Het gestreng optreden van
Engeland in den oorlog met de Zuid-Afrikaansche republieken vond juist zijn oorsprong
1190 in de omstandigheid, dat deze Republieken eigenlijk geen geregelde strijdmacht hadden
en vele Boeren nu eens met de wapenen in de hand streden en dan weer gedeeltelijk
"huistoe" gingen, om hun hoeve te verzorgen.

Door den opperbevelhebber van land- en zeemacht is aan de autoriteiten van leger en
vloot de onderstaande circulaire gericht: Opperbevelhebber van Land- en zeemacht. 's-
1195 Gravenhage, 16 Aug. '14. G. S. No. 1859. Onderwerp: Soldaten-Courant. Door den heer
D. Manassen, hoofdredacteur van het weekblad "De Fakkel", wordt, met medewerking en
instemming van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog, uitgegeven een
Soldatencourant. Het doel van deze uitgave is, den soldaten en schepelingen in
populaireren vorm het nieuws te brengen, waarin zij geacht kunnen worden belang te
1200 stellen en, in het algemeen, het bestaan van een opgewekten geest bij leger en vloot
blijvend te bevorderen. De courant zal driemaal in de week, namelijk in den ochtend
van den Dinsdag, den Donderdag en den Zaterdag verschijnen en verkrijgbaar worden
gesteld tegen den prijs van 1 cent. De oplaag zal bedragen 50.000 exemplaren, die
1205 verdeeld. De toezending geschiedt aan de regimenten, bataljons, afdeelingen of
compagnieën, tot een bepaald aantal per compagnie, eskadron of batterij. De
commandanten der onderdeelen, waaraan de couranten worden gezonden, worden
uitgenoodigd, maatregelen te treffen voor de verkrijgbaarstelling, alsook voor het
overmaken der gelden, die bijv. door de serganten-majoor en opperwachtmeesters onder
1210 toezicht der betrokken commandanten worden geïnd. Het adres van den heer Manassen,
waarheen de gelden moeten worden gezonden is: Amsterdam, Palestrinastraat No. 10;
voor vergoeding van de onkosten voor overmaken e.d. kan op het te zenden bedrag 10
pCt. worden gekort. Het betreft hier een zaak, die geheel in het belang van den
soldaat wordt ondernomen; ook bij verkoop van alle exemplaren worden de onkosten nog
1215 niet gedekt. Het zal mij aangenaam zijn, wanneer alle autoriteiten en commandanten
voor het welslagen van dit sympathieke streven naar hun vermogen bijdragen. De
Generaal (w. g.) C. J. SNIJDERS.

De vlaggen, aanduidende de plaatsen, waar de commandant van het veldleger of
1220 divisiecommandanten zich bevinden, zijn onderscheidenlijk: voor den commandant van
het veldleger een oranjevlag, voor de divisie-commandanten nationale vlaggen, in het
wit gemerkt met het nummer der divisie, de vlaggen lang 1 meter, breed ½ meter. De
auto's, die deze autoriteiten vervoeren, dragen eveneens een dergelijke vlag.
Teneinde in dezen verwarring te voorkomen, wordt namens den opperbevelhebber van
1225 landen zeemacht aan niet bij het leger ingedeelde automobilisten verzocht, geen
vlaggen te voeren, gelijk of nagenoeg gelijk aan de boven omschrevene.

EEN LAAGHEID.

"Het Huisgezin" schrijft: Als "grootmacht", die, nu de woede van den afschuwelijken
1230 oorlog losbreekt, "haar lamentabele onmacht" getoond heeft, noemt de groenr
Amsterdammer het Pausdom. De Amsterdammer kan niet bedoelen, dat het Pausdom de
Katholieken in de verschillende oorlogvoerende landen had moeten bevelen, de wapens
voor hun land niet op te nemen. Zij moet dus willen zeggen, dat het Pausdom den

Naspeuringen van Paul Theelen: 19 augustus 1914

1235 oorlog had behooren te voorkomen. Heel goed; maar wie heeft het Pausdom uit den raad
der mogendheden gedrongen; wie het Pausdom geweerd uit de Vredesconferenties; wie
zich beijverd het niet alleen allen staatkundigen maar ook moreelen invloed te
ontnemen? Indien Europa getoond had prijs te stellen op den raad en de bemiddeling
van den grijsaard in het Vaticaan; indien het dezen waarlijk en eenigen onpartijdige
1240 als scheidsrechter had willen aanvaarden; indien het, als hij, zich had willen laten
leiden door de hooge en onveranderlijke beginselen van recht en rechtvaardigheid, –
de geschiedenis zou een anderen loop genomen hebben. Maar het Pausdom tegenwerken en
op zij schuiven, en dan toch van datzelfde Pausdom eischen, wat men zelf bij voorbaat
onmogelijk en onbereikbaar gemaakt heeft; en dan het Pausdom verwijten niet gedaan te
hebben, wat men het belet heeft te doen, – dit is een laagheid, die geen naam heeft.

1245